

Turku VI
Eerikinkatu 6b
viemärikaivanto

Viemärikaivannon arkeologinen kartoitus
Kaivausraportti
Mika Ainasoja, Turun maakuntamuseo, 2005

Arkisto- ja rekisteritiedot

Tutkimuskohde:	Turku, Eerikinkatu 6b, viemärikaivanto
Kaupunginosa/ kortteli / tontti:	VI
Kaupunkikartan lehti:	XVIII:9
Turun kaupungin koordinaatit: (keskipiste)	$x_T = 105244, y_T = 70104$
Peruskoordinaatit (<i>kkj</i>):	$x_{kkj} = 6705235, y_{kkj} = 1570113$
Yhtenäiskoordinaatit (<i>ykj</i>)	$p = 6713893, i = 3240026$
Maanomistaja:	Turun kaupunki
Tutkimuslaitos:	Turun maakuntamuseo
Tutkimuksen laatu:	Viemärikaivannon kaupunkiarkeologinen kartoitus
Kohteen ajoitus:	1700-luku
Kaivauksenjohtaja:	Mika Ainasoja
Kenttätyöaika:	19.– 21.1.2005
Tutkitun alueen laajuus:	74,06 m ²
Tutkimusten kustantaja ja tutkimuskustannukset:	Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Tapiola
Esinelöydöt:	TMM 22325: 1-10
Löytöjen säilytyspaikka:	Turun maakuntamuseo, maalöytövarasto
Digitaaliset valokuvat:	TMM CD051 (22 kuvaa)
Dokumenttiaineiston laatija:	Mika Ainasoja
Kaivausraportin säilytyspaikka:	Turun maakuntamuseo
Kaivausraportin kopiot:	Museovirasto, rakennushistorian osasto

Liitteet:

1. Digitaalisten valokuvien luettelo
2. Karttaluettelo
3. Kartat
4. Löytöluettelo

1. Tiivistelmä

Turussa Eerikinkatu 6b:n viemärikaivantotyömaalla suoritettiin arkeologinen seuranta ja kartoitus, jossa havaittiin kahden mahdollisesti 1700-luvun rakennuksen perustukset sekä kivitaso, oletettavasti pihakiveys.

2. Johdanto

Turun maakuntamuseo suoritti Turun kaupungin keskustassa Eerikinkatu 6b:n edustan katualueella muinaismuistolain edellyttämän arkeologisen kartoituksen 19.1.–21.01.2005. Arkeologinen seuranta ja sen myötä kartoitus tulivat välttämättömiksi jätevesi- ja sadevesiviemärien kaivamisen yhteydessä. Keskinäinen vakuutusyhtiö Tapiola toimi rakennuttajana ja rahoitti tutkimukset. Turun maakuntamuseon ja Keskinäinen vakuutusyhtiö Tapiolan välillä solmitun sopimuksen mukaan rakennuttaja korvasi Turun maakuntamuseolle kaivauksesta aiheutuneet kustannukset.

Viemärikaivantotyömaan arkeologisen seurannan ja kartoituksen suoritti projektitutkija FM Mika Ainasoja ja virallisena valvojana toimi Turun maakuntamuseon tutkija FL Aki Pihlman. Kaivauksen jälkityöt suoritettiin kenttätyöjakson jälkeen Turun maakuntamuseon tiloissa Kastajakatu 4:ssä.

3. Tutkimusmenetelmät

Viemärikaivantotyön seuranta ja arkeologinen kartoitus suoritettiin kaivinkoneella tehdyn kaivaustyön edetessä. Kaivinkoneen etenemistä valvottiin ja esiintulleet kulttuurimaakerrokset tarkastettiin ja rakenteet arvioitiin arkeologisen kiinnostavuuden perusteella. Rakenteiden yhteydestä otettiin talteen havaitut löydöt ja osa luuaineistosta, R2:sta 250 g ja R4:stä 575 g. Rakenteet dokumentoitiin piirtämällä ja valokuvaamalla. Valokuvaus suoritettiin digitaalikameralla. Kun dokumentointi oli suoritettu, rakenteet sidottiin kaupungin kantakarttaan. Kaivannosta tehtiin pinta- ja pohjavaaitus, mitä hyväksi käyttäen saatiin rakenteiden korkeudet kaivannon reunoista. Mittakorkeutena käytettiin kadunpinnan korkeutta 5,95 m mpy.

4. Karttojen piirtäminen

Rakenteet piirrettiin kentällä millimetripaperille 1:20 mittakaavassa. Jälkityövaiheessa nämä kartat ja rakenteista ja kaivannosta tehdyt mittaukset piirrettiin puhtaaksi AutoCad LT 2000i -ohjelmalla. Rakenteet ja kaivanto on asetettu kaupungin koordinaatistoon. Loppuvaiheessa karttapohjaan lisättiin venäläinen kartta n. vuodelta 1743 yrityksenä paikallistaa siihen piirrettyjä rakennuksia kaivausalueelta.

5. Rakenteet

R1 – talon perustukset (kartta 2)

Viemärikaivannon itäosan koillisseinämässä on iso pystyasentoon asetettu lohkokivi, jonka oikealla puolella on pienempi kivi samassa pohjatasossa n. 4,5 m mpy. Rakenteen päällä on hiekkainen sekamaa ja pohjassa savista maata. Rakenteeseen kuuluva lohkokivi on R3:a nuoremasta rakenteesta. Rakenne lienee rakennuksen peruskivi.

R2 – kivitaso ja rakennuksen nurkka (kartat 3 ja 4)

Rakenne koostuu samassa tasossa sijaitsevista kivistä läpimitaltaan n. 10 - 35 cm, joiden päällä on sekoittunut palokerros ja osittain palanutta savea. Latomus muuttuu luoteispäästä epämääräiseksi. Kivitaso viettää koilliseen ja laskee kaakkoa kohti. Kaivannon lounaisseinämän vieressä kivitason pinta on tasaisempi kuin koillisreunastaan. Rakenteeseen kuuluu lohkottu tasapintai-

nen ilmeinen nurkkakivi, jonka yhteyteen kuuluu kaksi puulinjaa ainakin osittain kahdessa kerroksessa sekä lounas - koillinen - että luode - kaakko -suuntaisesti. Päälimmäinen luode - kaakko -suuntainen puu on ulottunut ainakin osittain ns. nurkkakiven päälle. Kivirakenteen päältä on kivisavikeramiikkaa, punasavikeramiikkaa, liitupiipunvarsia, lasiastioiden paloja pulloista ja mahdollisesti pikarista sekä tasolasia ja luuta (250 g). Liitupiipunvarsia ja luuta on erityisesti kivien välistä. Rakenne lienee joko uuninperustuskiveys tai pihakiveys. Uuninperustusolettamusta tukee se, että kiveys sijaitsee rakennuksen seinälinjan vieressä ja kivet eivät muodosta seinänvierirakennetta vaan kivitason pinta viettää rakennuksen perustuksia kohti. On tosin mahdollista, että kivitason koillisreuna on painunut viemärikaivannon reunasta, jolloin pinnan viettosuunta on muuttunut. Kyseessä siis voi olla myös pihakiveys. Rakenne on ilmeisesti 1700-luvulta ja se sopii venäläisessä kartassa esiintyväksi pitkän rakennuksen päädyksi ja sen viereiseksi pihatieksi.

R3 – erillinen kivi (kartta 1)

Rakenteeseen kuuluu kivi, joka on pohjasaveen kaivetussa kuopassa. Kuopassa on myös orgaanisensekaista multamaata. Tämän rakenteen olemusta ei ole mahdollista enempää määrittää, sillä siitä on jäljellä kaivannossa vain tämä yksi kivi. Rakenteen luonteen määrittäminen vaatii lisätutkimuksia. Rakenne on mahdollisesti 1700-luvulta ja varhaisempi kuin R1.

R4 – paalu (kartta 1)

Rakenne käsittää yhden maatuneen paalun, jonka läpimitta on n. 7 cm. Rakenteen päältä sekamaakerroksesta on punasavikeramiikkaa. Rakenne on mahdollisesti 1700-luvulta ja varhaisempi kuin R1. Kerrossuhteiden perusteella R1 on nuorempi kuin R4.

R5 – kuopanne (kartta 4)

Rakenne käsittää lounas - koillinen suuntaisen kuopanteen rakenteen R2 alla. Kuoppa on n. 0,5 m syvä ja saman verran leveä, yläosistaan leveämpi. Tämä pitää sisällään luuaineksisen mullan täyttämän alan. Savisempi ala on leveämpi. Kuoppa on pohjasavessa hiekkamullan alapuolella. Rakenteessa oli runsaasti luuta mm. sikaa. Rakenne on ehkä tunkiokuoppa tai mahdollisesti täytetty oja. Kuopan suunnallisuus antaa viitteitä jälkimmäisen tulkinnan suuremmasta todennäköisyydestä. Kuopan täyttömaasta otettiin talteen 575 g luuta.

R6 – erillinen puu (kartta 5)

Viemärikaivannon koilliseenämästä löytyi kaakko - luode -suuntainen laho puu, joka on n. 1,10 m pitkä , n. 15 leveä ja 10 paksu. Puu sijaitsee lahoaineksisessä mullassa ja sen molemmat päät ovat poikki. Puun alla oli multa ja mullan alla puu- ja risukerros. Rakenteen päällä oli kerroksellinen hiekkakerros. Myös R2:n päällä oli useita samanlaisia hiekkakerroksia. Rakenteen yhdistäminen muihin rakenteisiin ei kuitenkaan ole mahdollista. Puu on ilmeisesti katkennut vanhempiä viemäri - ja vesijohto kaivantoja tehtäessä.

6. Tulokset

Rakenteet kuuluvat useaan erilliseen rakennukseen tai rakenteelliseen kokonaisuuteen. Rakenteet muodostuvat kahdesta rakennuksen perustuksesta ja kiveyksestä sekä erillisestä puusta, jonka yhteyttä tai olemuksellista tarkoitusta on mahdotonta määrittää. Kaivauksen löytöjen perusteella rakenteet ajoittuvat 1700-luvulle. Venäläisessä n. 1743 piirrettyssä kartassa olevien rakennusten sijoittaminen kaivauksissa paljastettuihin rakenteisiin oli vaikeaa, sillä rakenteiden varsinaisesti sijainnista tiedossa ei ole kuin Pellavakankurinkadun eli Linväfvaregatan (Kaukokylmäkaivannot 2004, R60) nykyisen Österbladin tontin läpi kulkeva linjaus ja kauempana Brahenkadun ja Eerikinkadun risteyksessä sijainnut isomman rakennuksen kivijalka (Kaukokylmäkaivannot 2004, R7). Näiden perusteella kuitenkin rakenne 2 asettuisi v. 1756 Gadolinin kartassa mainitun turkkuri (kiörsnär) B. Ekelundin tontille no. 560.

7. Arkistolähteet

Arkistoaineisto

Kaivausraportti, Yliopistonkatu - Kauppiaskatu, Kaukokylmäkaivannot. Kaukokylmälinjan arkeologinen seuranta ja kartoitus. Mika Ainasoja, Turun maakuntamuseo, 2004.

Venäläinen kartta n. v. 1743

Gadolinin kartta v. 1756

Valokuvat

Turku 2005, Eerikinkatu 6b, viemärikaivanto

Valokuvien lukumäärä 22 kpl

CD-alkuiset digitaalisia valokuvia

Arkistonumero	Sisältö	Kuvaaja	Aika
CD051:113_1323	R2: luoteispää mittakohdassa 0-2 m kuvattuna kaivannon lounaisreunalta alaspäin koilliseen.	Mika Ainasoja	19.1.2005
CD051:113_1324	R2 mittakohdassa 2-4 m kuvattuna kaivannon lounaisreunalta alaspäin koilliseen.	Mika Ainasoja	19.1.2005
CD051:113_1325	R2 mittakohdassa 4-6 m kuvattuna kaivannon lounaisreunalta alaspäin koilliseen.	Mika Ainasoja	19.1.2005
CD051:113_1326	R2 kuvattuna kaivannon koillisreunalta alaspäin luoteeseen.	Mika Ainasoja	19.1.2005
CD051:113_1327	R2 kuvattuna kaivannon koillisreunalta alaspäin länteen.	Mika Ainasoja	19.1.2005
CD051:113_1331	Kaivausalueen lounaisseinämä mittakohdassa 0-2 m kuvattuna kaivannon pohjalta kohtisuoraan lounaaseen. Kuvassa on rakenne R2.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1332	Kaivausalueen lounaisseinämä mittakohdassa 2-4 m kuvattuna kaivannon pohjalta kohtisuoraan lounaaseen. Kuvassa on rakenne R2.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1333	Kaivausalueen lounaisseinämä mittakohdassa 2-4 m kuvattuna kaivannon pohjalta kohtisuoraan lounaaseen. Kuvassa on rakenteet R2 ja R5.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1334	Kaivausalueen lounaisseinämä mittakohdassa 4-6 m kuvattuna kaivannon pohjalta kohtisuoraan lounaaseen. Kuvassa on rakenteet R2 ja R5.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1335	Kaivausalueen lounaisseinämä mittakohdassa 2-6 m kuvattuna kaivannon koillisreunalta lounaaseen. Seinämässä on rakenteet R2 ja R5.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1336	Kaivausalueen lounaisseinämä mittakohdassa 3-6 m kuvattuna kaivannon koillisreunalta lounaaseen. Seinämässä on rakenteet R2 ja R5.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1363	Kaivausalueen itäosan luoteisseinämän vasen alakulma kuvattuna kaivannon pohjalta kohtisuoraan koilliseen.	Mika Ainasoja	20.1.2005

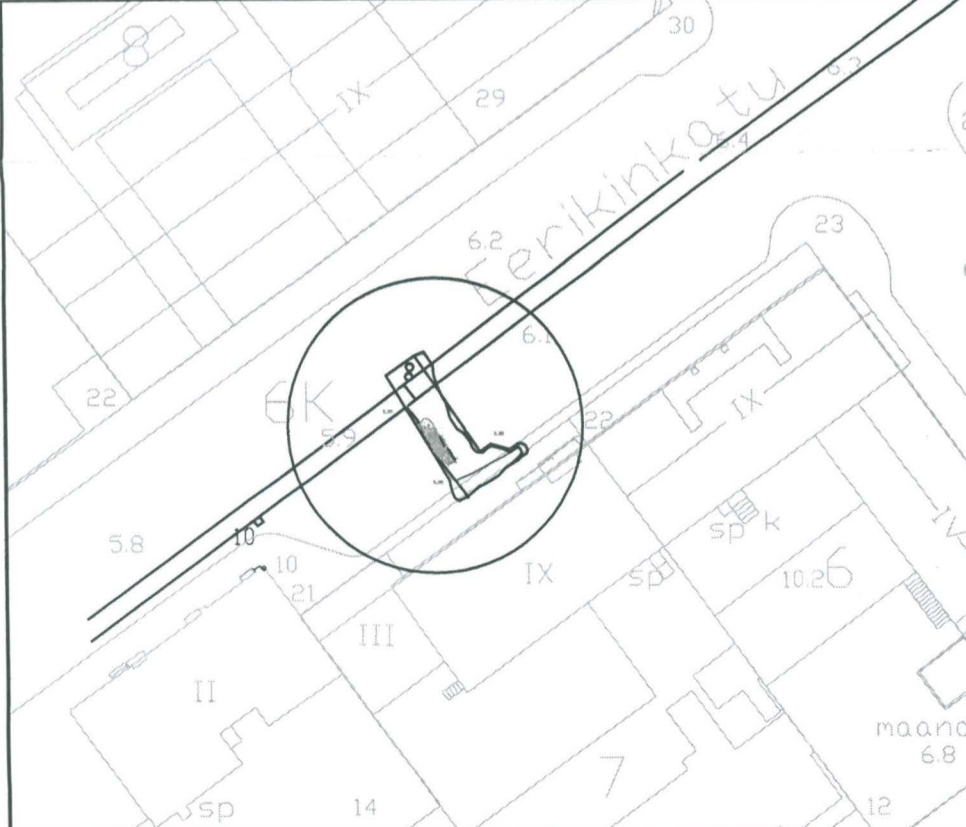
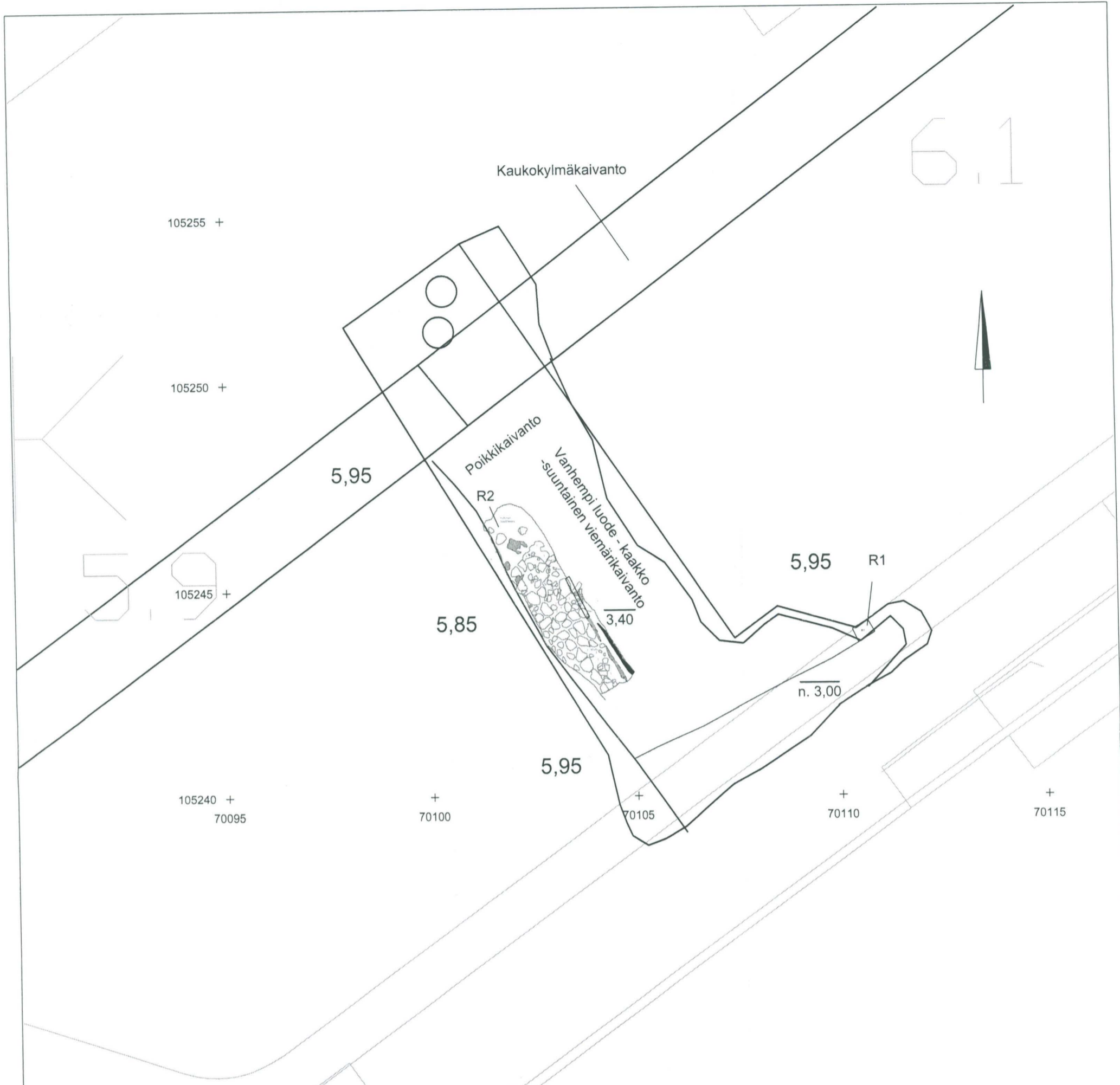
Arkistnumero	Sisältö	Kuvaaja	Aika
CD051:113_1364	Kaivausalueen itäosan luoteisseinämän oikea alakulma kuvattuna kaivannon pohjalta kohtisuoraan koilliseen.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1365	Kaivausalueen itäosan luoteisseinämän vasen yläkulma kuvattuna kaivannon pohjalta kohtisuoraan koilliseen.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1366	Kaivausalueen itäosan luoteisseinämän oikea yläkulma kuvattuna kaivannon pohjalta kohtisuoraan koilliseen.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1367	Kaivausalueen itäosan luoteisseinämä kuvattuna kaivannon pohjalta pohjoiseen.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1368	Kaivausalueen koillisseinämä kuvattuna kaivannon pohjalta koilliseen.	Mika Ainasoja	20.1.2005
CD051:113_1376	Viemärikaivanto kuvattuna kaivausalueen kaakkoisreunalta länteen.	Mika Ainasoja	21.1.2005
CD051:113_1377	Viemärikaivanto kuvattuna kaivausalueen eteläreunalta pohjoiseen.	Mika Ainasoja	21.1.2005
CD051:113_1378	Viemärikaivanto kuvattuna kaivausalueen luoteisreunalta kaakkoon.	Mika Ainasoja	21.1.2005
CD051:113_1379	Viemärikaivanto kuvattuna kaivausalueen pohjoisreunalta etelään. Kuvassa on viemärikaivot ja kaivannon raja lounaisseinämässä.	Mika Ainasoja	21.1.2005
CD051:113_1380	Viemärikaivanto kuvattuna kaivausalueen koillisreunalta lounaaseen kaivannon kaakkoispäässä.	Mika Ainasoja	21.1.2005

Turku 2005

Eerikinkatu 6b, viemärikaivanto

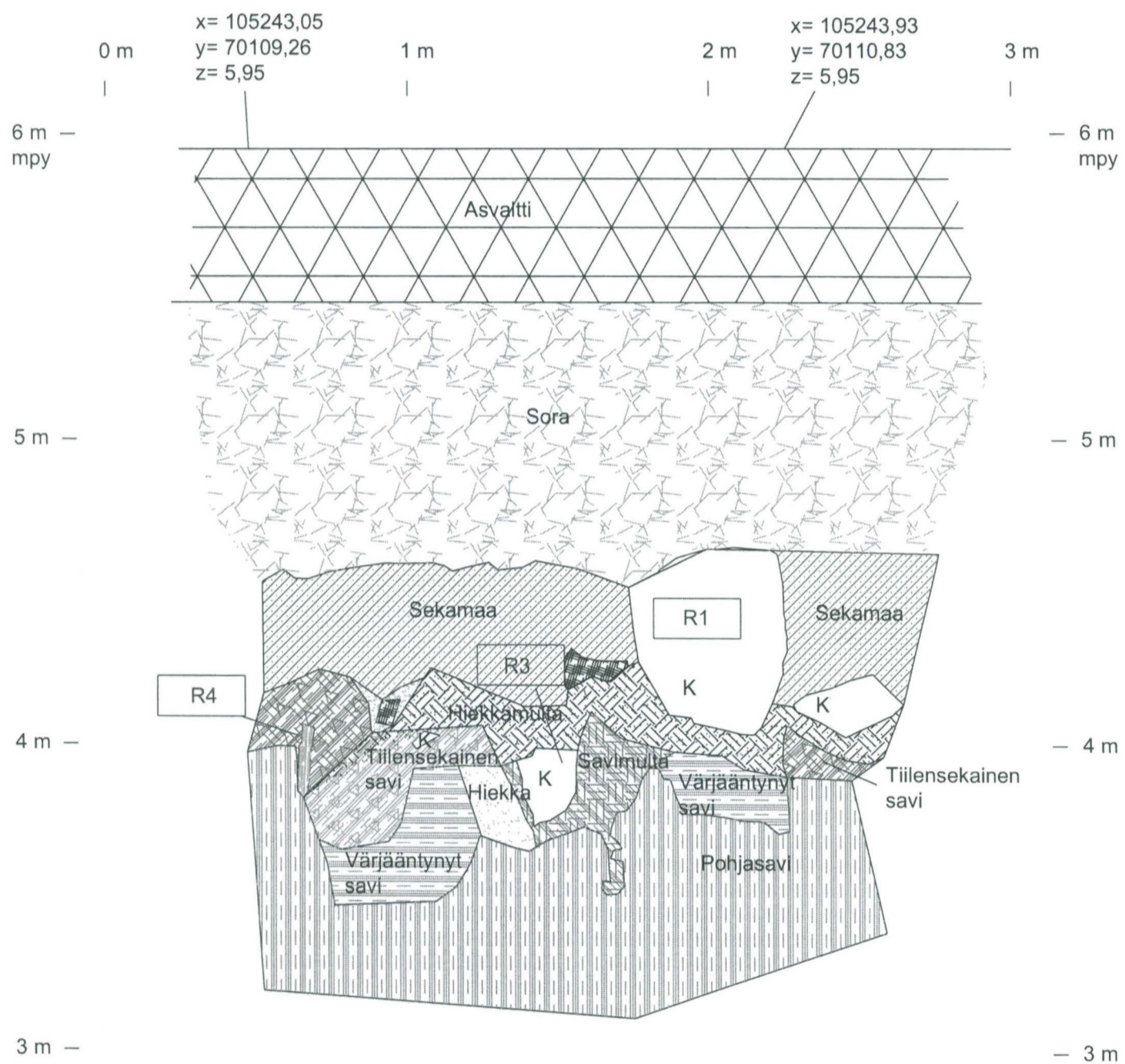
Karttaluettelo

Numero	Karttatyyppe	Kartan sisältö	Koko	MK
1	Yleiskartta	Kaivausalue kaupungin kantakartassa ja kaivausalueen pinta- ja pohjavaaitukset.	A3	1:100
2	Leikkauskartta	Kaivausalueen itäosan luoteisseinämän leikkaus, jossa on rakenteet R1, R3 ja R4.	A3	1:20
3	Rakennekartta	R2.	A3	1:20
4	Leikkauskartta	Kaivausalueen lounaisseinämä, jossa on rakenteet R2 ja R5.	A3	1:20
5	Leikkauskartta	Kaivausalueen luoteisseinämän leikkaus, jossa on rakenne R6.	A4	1:20
6	Sovitekartta	Kaivausalue ja sen rakenteet yhdistettynä v. 1743 venäläisen kartan mahdollisen sijoittumisen kanssa.	A3	1:400

<p>TURKU 2005 Eerikinkatu 6b Viemärikaivanto</p>	<p>Yleiskartta Kaivausalue Turun kaupungin kantakartassa Mk 1:100</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI Mika Ainasoja / Mika Ainasoja</p>	<p>TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU</p>
	<p>1</p>

Kaivausalueen itäosa luoteisseinämä

<p>TURKU 2004 Eerikinkatu 6b Viemärikaivanto</p>	<p>Leikkauskartta Kaivausalueen itäosan luoteisseinämä R1, R3, R4 Mk 1:20</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI Mika Ainasoja / Mika Ainasoja</p>	<p>TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU</p>
	2

TURKU 2005
 Eerikinkatu 6b
 Viemärikaivanto

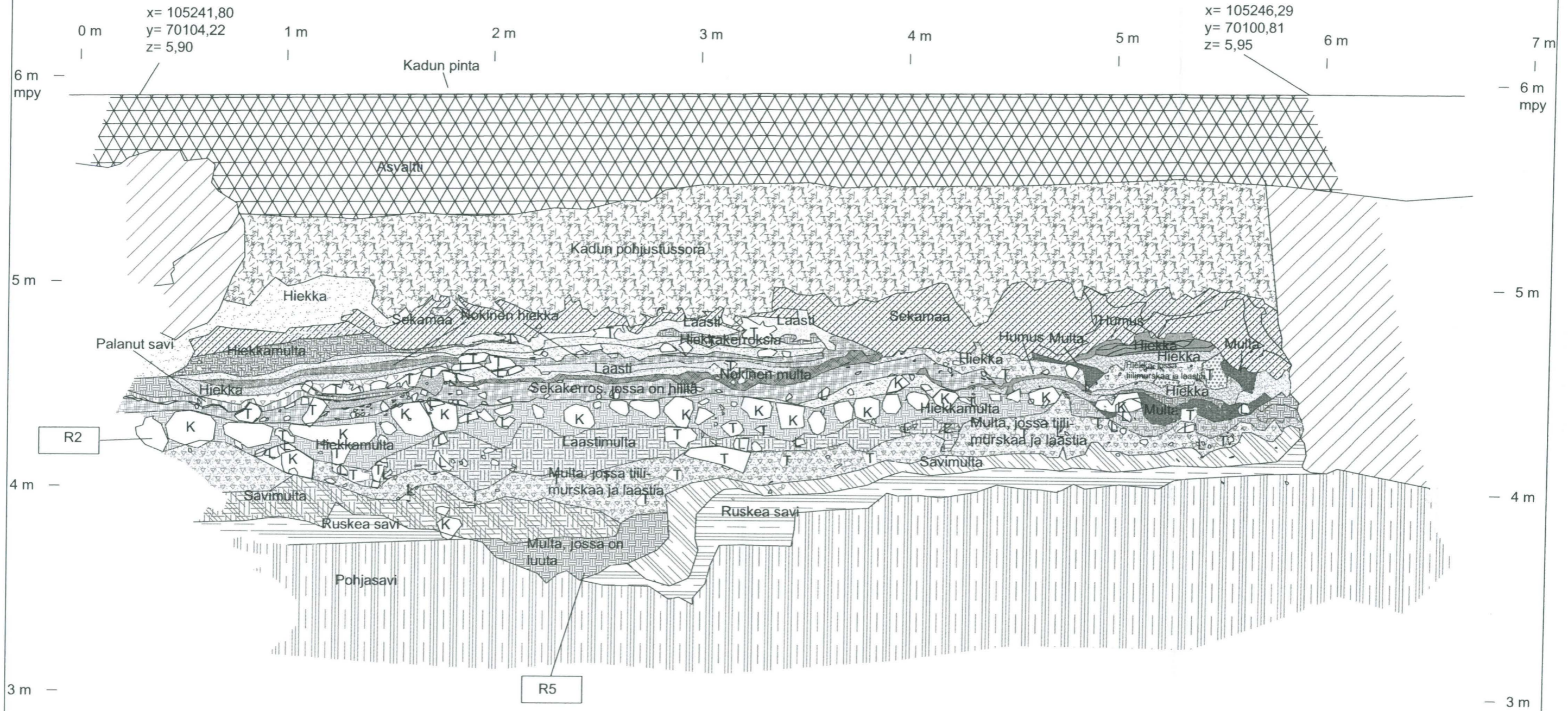
MITTAUSDOKUMENTOINTI
 Mika Ainasoja / Mika Ainasoja

Rakennekartta
 R2
 Mk 1:20

TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU

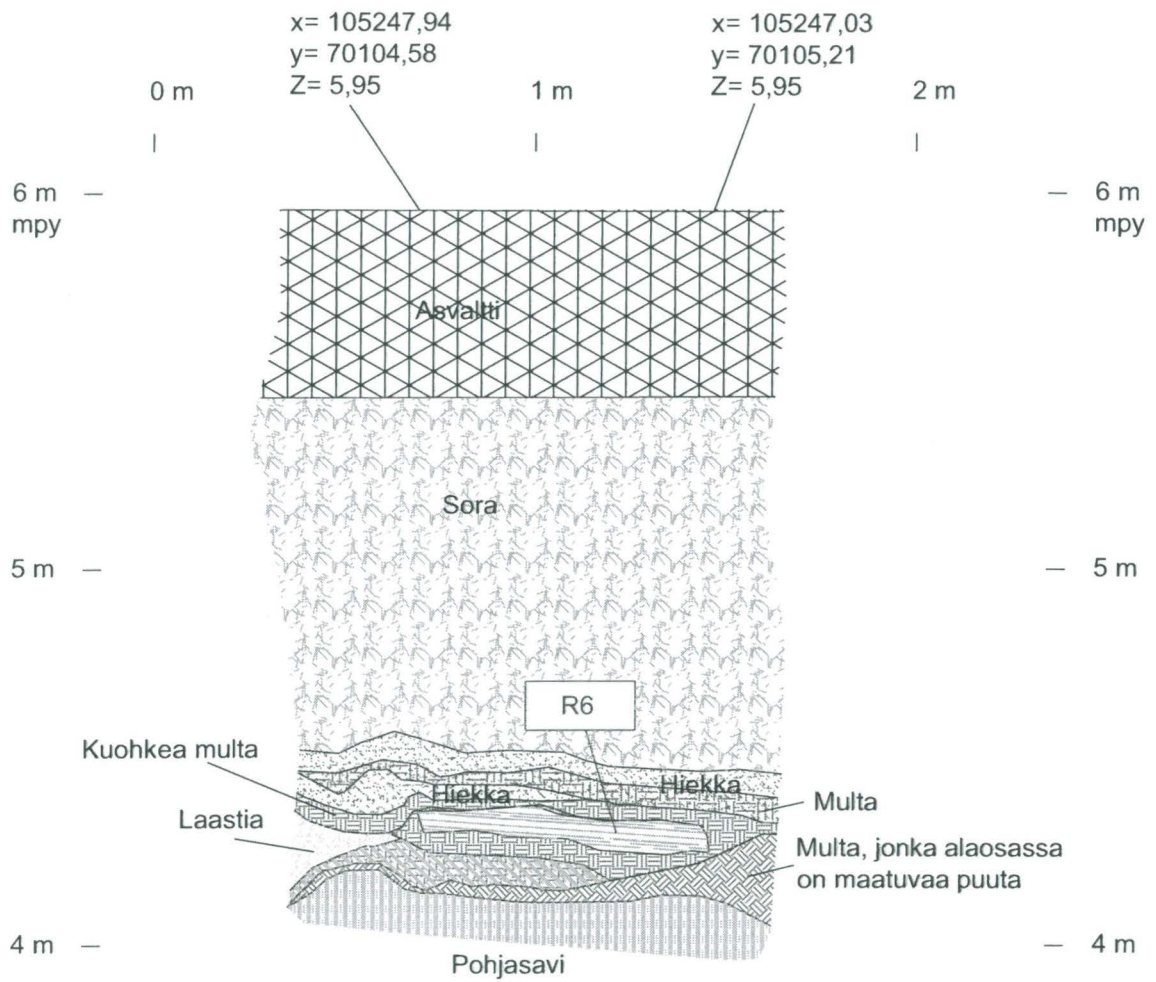
3

Viemärikaivannon lounaisseinämä

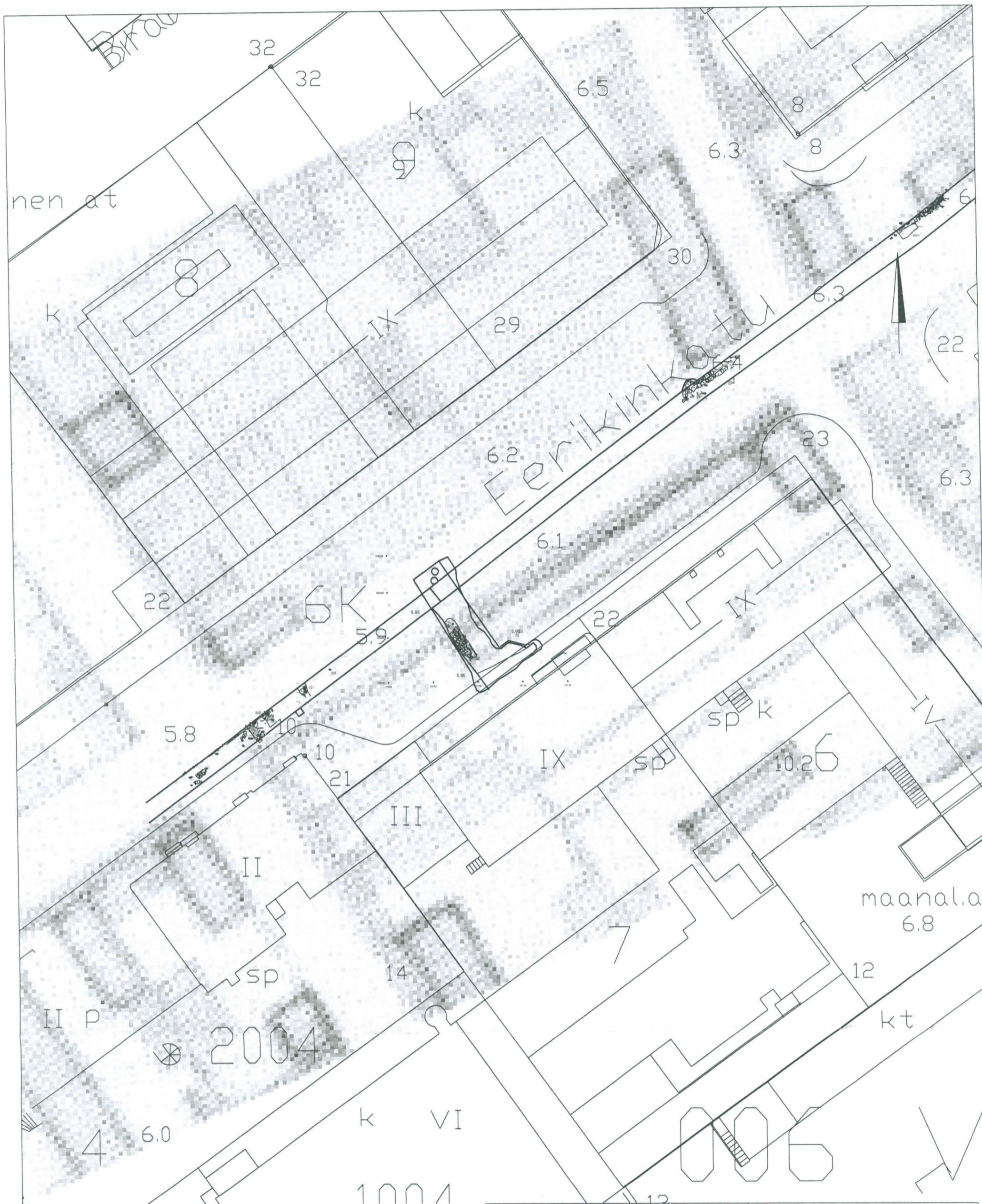

<p>TURKU 2005 Eerikinkatu 6b Viemärikaivanto</p>	<p>Leikkauskartta Viemärikaivannon lounaisseinämä R2, R5 Mk 1:20</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI Mika Ainasoja / Mika Ainasoja</p>	<p>TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU</p>
	<p>4</p>

Viemärikaivannon koillisseinämä

<p>TURKU 2005 Eerikinkatu 6b Viemärikaivanto</p>	<p>Leikkauskartta Viemärikaivannon koillisseinämä R6 Mk 1:20</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI Mika Ainasoja / Mika Ainasoja</p>	<p>TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU</p> <p>5</p>

<p>TURKU 2005 Eerikinkatu 6b Viemärikaivanto</p>	<p>Sovitekarta Kaivausalue ja sen rakenteet venäläisen v. 1743 kartan mahdollisen sijoittumisen kanssa esitettyinä Mk 1:400</p>
<p>MITTAUSDOKUMENTOINTI Mika Ainasoja / Mika Ainasoja</p>	<p>TURUN MAAKUNTAMUSEO, TURKU</p> <hr/> <p>6</p>

Löytöluettelo

Turku 2005, Eerikinkatu 6b, viemärikaivanto

TMM 22325

Luettelointi-numero	Löydön kategoria	Materiaalit	Keramiikan tyyppi	Kuvaus	Määrä	Ajoitus	Löytösuhteet
1	Keramiikka-astia	Savi	Kivisavi	Kylkipala, jonka ulkopinnassa on sinistä pystysuoraa maalauskuviointia ja taustamaalausta. Molemmissa pinnoissa on kirkas suolalasilite.	1	1700-luku.	R2:n päältä.
2	Keramiikka-astia	Savi	Huokoinen lasitettu punasavi	Vahvasti profiloituja reunapaloja, joiden sisäpinnassa on valkosavikehiä (bolus). Pinnassa on kirkas, hieman kellertävä, lyijylasilite.	2	Mahdollisesti 1700-luvun loppu (Aki Pihlman).	R2:n päältä.
3	Keramiikka-astia	Savi	Huokoinen lasitettu punasavi	Profiloimaton reunapala, jonka molemmissa pinnoissa on valkosavisia vinoviivoja ja kirkas lyijylasilite.	1		R2:n päältä.
4	Liitupiippu	Savi	Huokoinen lasittamaton valkosavi	Varrenkatkelmia, joista yksi on varren suuosa.	7	1600-1900.	R2:n päältä.
5	Lasiastia	Lasi		Pikarin jalan reunapala.	1		R2:n päältä.
6	Lasiastia	Lasi		Pullolasin pala.	1		R2:n päältä.

Luettelointi-numero	Löydön kategoria	Materiaalit	Keramiikan tyyppi	Kuvaus	Määrä	Ajoitus	Löytösuhteet
7	Tasolasi	Lasi		Paloja, joista yhdessä on reunavahvennos.	4		R2:n päältä.
8	Tiili	Savi	Huokoinen lasittamaton punasavi	Kattotiilen kappaleita.	2		R2:n päältä.
9	Luuesine	Luu		Kaksi luuta, jotka on sahattu poikki.	2		R2:n päältä.
10	Keramiikka-astia	Savi	Huokoinen lasitettu punasavi	Reunapala, jossa on osa korvasta. Astian sisäpinnassa on valkosaveus ja sen päällä kirkas lyijylassite. Reunan syrjä on vihreää lyijylassitetta. Ulkopinta on lasittamaton ja uurreteinen.	1		R4:n päältä olevasta maakerroksesta.